

## **No ka Mālama ‘ia o nā Ho‘opi‘i a ke Kanaka Limahana ‘ole no kona Ho‘okae ‘ia**

He mana‘o a‘oa‘o kō kēia mau ka‘ina hana no nā ho‘opi‘i a pau i ka‘a ma lalo o ke Po‘o‘ōlelo VI o ke Kānāwai Pono Kiwila o ka makahiki 1964, ‘āpana 504 o ke Kānāwai Ho‘opulapula o ka makahiki 1973, ke Kānāwai Ho‘okae Kūlana Makahiki o ka makahiki 1975, ‘āpana 13 o ke Kānāwai Pekelala Kāohi Ho‘ohaumia Wai o ka makahiki 1972, a me ke Po‘o‘ōlelo IX o nā Pāku‘i Ho‘ololi Ho‘ona‘auao o ka makahiki 1972, 40 Papa Kānāwai Pekelala (C.F.R.) 7.100 (Ka Hō‘ole o ka Ho‘omaka‘u ‘ana a me ka ‘Imi Mākaia), a me kekahi mau kānāwai (nā “Kānāwai”) pili i kekahi papahana a hana a ka ‘Oihana Mahi ‘Ai o ka Moku‘āina ‘o Hawai‘i (“HDOA”), a me kona mau mea kūkā, limahana kūmau ‘ole o waho, a me nā pā‘oihana e kū‘ai ana i ka hua o kāna mau hana. Ma ‘ō aku o kēia mau ka‘ina hana, he pono kō ka mea ho‘opi‘i e waiho i ho‘opi‘i kūhelu i mua o kekahi mau ‘Oihana Moku‘āina a Pekelala ‘ē a‘e, a i mua paha o kekahi loio pilikino no nā ho‘opi‘i i pili i ka ho‘okae.

‘A‘ole e ke‘ake‘a a ho‘opupū paha kēia mau ka‘ina hana i kā ka HDOA hana ho‘okele a ho‘okō kānāwai ‘ana ma ka hana ‘ana i palapala ‘ae, kau kānāwai, a ho‘okō kānāwai. ‘A‘ole ho‘i pili kēia mau kulekele i ka hai ‘ana i nā limahana hou a me nā hana hou i ke ke‘ena. ‘A‘ole ‘o kēia mau ka‘ina hana he pani no ka ho‘opi‘i kū‘ē ‘ana ma kahi o nā kuleana ma mūli o ka kānāwai e pili ana i nā kānāwai ‘aha‘ōlelo pono no ke kāohi ‘ana e ka HDOA.

He hō‘ano hou kēia Ka‘ina Hana Ho‘opi‘i Limahana ‘ole i nā kulekele a me nā ka‘ina hana, e la‘a nā palapala ho‘opi‘i, a ma o ia mea e ho‘oponopono ai ka ‘Oihana Maha ‘Ai o ka Moku‘āina Hawai‘i i nā ho‘opi‘i a ka po‘e limahana ‘ole no ka ho‘okae ‘ia i waiho ‘ia i mua o ia Ke‘ena. I pani piha kēia no kekahi ‘ano ka‘ina hana ho‘opi‘i i pili i ke kanaka limahana ‘ole no ka ho‘okae ‘ia, a me nā palapala ho‘opi‘i a pau i loa‘a ma mua.

### **I. KA‘INA HANA NO KA WAIHO ‘ANA I HO‘OPI‘I NO KA HO‘OKAE ‘IA**

- (1) ‘O kēia kulekele, no ka po‘e limahana ‘ole wale nō i pā i kekahi mau mana‘o ho‘oholo o ka HDOA. ‘O kekahi kanaka limahana ‘ole i kūpono kona ‘ano a i mana‘o ua ho‘okae ‘ia e ka HDOA no kona lāhui, ke ‘ano o kona ‘ili, kona ‘āina, ka nui o kona kūlana makahiki, ke kīnānā, kona keka, a mea like i ka‘a ma lalo o ka malu o kekahi kānāwai pekela a moku‘āina paha, a i ho‘omaka‘u a i ‘a‘e ‘ia paha kona mau pono, ua hiki ke waiho i palapala ho‘opi‘i i ka luna kūikawā ‘o Morris Atta he Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okae o ka HDOA ma 1428 S. King St., Honolulu, HI 96814. E ho‘oilu i ka Palapala Ho‘opi‘i Ho‘okae ma kēia loulou pūnaewe: <http://hdoa.hawaii.gov/blog/main/discriminationcomplaints/>
- (2) E waiho ‘ia nā ho‘opi‘i kūhelu he kanaiwa (90) lā ma hope o ka wā i ho‘okae hope ‘ia ai paha ke kanaka, a i ‘ole ka lā i maopopo ai ia hana ho‘okae i ka/nā mea nāna ka ho‘opi‘i, a i ‘ole inā ka ho‘okae ‘ana ua pa‘a, i ka lā i kū ai ia hana a i ‘ole ka wā hope i ‘ike ‘ia ai ia ‘ano hana.

- (3) Ma ka palapala nō e ho‘ouna ‘ia ai ka ho‘opi‘i, me ka pūlima pū ‘ia i ka/nā mea nāna ka ho‘opi‘i. E maopopo le‘a na wai ia ho‘opi‘i ma ka hō‘ike ‘ana aku i ka:
- a. Inoa piha o ka mea nāna ka ho‘opi‘i, kona ‘ike ho‘oka‘a‘ike, kona wahi noho, kūlanakauhale, moku‘āina, helu kuhi, helu kelepona, a me kona helu leka uila (inā loa‘a);
  - b. E ‘ike pū ‘ia inā he loio kā ka mea ho‘opi‘i, a inā pēlā, e hō‘ike ‘ia kō kāna loio ‘ike ho‘oka‘a‘ike e like me ka inoa piha, helu noho, kūlanakauhale, moku‘āina, helu kuhi, helu kelepona, a me kona helu leka uila (inā loa‘a);
  - c. E hō‘ike ‘ia ke ‘ano o ka hala pono‘ī i lawe ‘ia i puka mai ai ka ho‘opi‘i;
  - d. A pēia pū kekahi hō‘ike mana‘o lāli‘i no ka hana i ‘ike ‘ia i mana‘o ai ka mea ho‘opi‘i he ho‘okae;
  - e. Ka lā i ‘ike ‘ia ai paha ia ho‘okae ‘ana, a i ‘ole nā lā a pau i ‘ike ‘ia ai (e ka hō‘ike pū i ka lā hope loa) inā ua mau ia ho‘okae ‘ana no kekahi wā;
  - f. E wehewehe pono ‘ia ka pā ‘ino o ke kanaka i ia ho‘okae ‘ana a i ‘ole e ho‘okae paha ana; a
  - g. A e wehewehe pono ‘ia ka/nā kānaka nāna paha i lawe i ia mau hala e pili ana i ka ho‘okae ‘ana.
- (4) E lawe lima ‘ia a i ‘ole e leka ‘ia ka palapala ho‘opi‘i i ke ke‘ena o ka Luna Ho‘okele o ka HDOA ma 1428 S. King St., Honolulu, HI 96814, a i ‘ole e leka uila ‘ia ma: [hdoa.titlevi@hawaii.gov](mailto:hdoa.titlevi@hawaii.gov). E ho‘ouna kelepa‘i i: (808) 973-9613.
- (5) Inā ho‘ouna ‘ia ka ho‘opi‘i ma o ke kelepa‘i a i ‘ole ma o leka uila, e ho‘ouna pū ‘ia kekahi palapala pa‘a i pūlima ‘ia. E ‘ae ‘ia ana ka loa‘a mai ‘ana o ke kope leka uila a he kelepa‘i paha, ‘a‘ole na‘e e nānā piha ‘ia a hō‘ea mai ka palapala kumu i pūlima ‘ia ma ka leka i ke Ke‘ena o ke Po‘o o ka HDOA.
- (6) Inā ‘a‘ole hiki i ka mea ho‘opi‘i ke waiho i ho‘opi‘i ma ke ‘ano he palapala, a i ‘ole ua pono ke kōkua ‘ia no ka maopopo ‘ole o ka ‘ōlelo Pelekānia a no kekahi kīnānā paha, akā mau nō kona makemake e ho‘opi‘i i kekahi hana ho‘okae paha, ua hiki nō ke waiho i ho‘opi‘i ma ka leo i ka Luna Ho‘okele o ka māhele Ho‘okae ma ke kelepona ‘ana aku i ke ke‘ena HDOA ma: (808) 973-9560.
- (7) E palapala ‘ia nā ho‘opi‘i i leo ‘ia a ho‘ouna ‘ia kekahi kope i ka/nā mea ho‘opi‘i no ka hō‘oia a pūlama ‘ia ma mua o ka ‘ae ‘ia o ia ho‘opi‘i. E ‘ae ‘ia ana he ho‘opi‘i ma o ke kelepona, ‘a‘ole na‘e e maliu piha ‘ia a hō‘ea mai ka palapala kumu (i ‘āpono a i pūlima ‘ia na ka mea ho‘opi‘i) ma ka leka i ke Ke‘ena o ke Po‘o o ka HDOA.
- (8) Ma ke noi e ho‘olako manuahi ai ka HDOA i nā lawelawe māhele ‘ōlelo no ka po‘e hiki ‘ole ke kama‘ilio ma ka ‘ōlelo Pelekānia. ‘Ae ‘ia ke kōkua ‘ia ‘ana o ka po‘e maopopo ‘ole i ka ‘ōlelo Pelekānia ma ka ho‘opihapiha ‘ana i ka palapala ho‘opi‘i. Na ka mea nāna ia ho‘opi‘i na‘e ia palapala e pūlima o ke kanaka e ho‘ohalahala ai.

- (9) E hō‘oia a ho‘omaopopo aku ka HDOA no ka loa‘a o kekahi ho‘opi‘i ma hope o ‘umi (10) lā ma hope o ka hō‘ea ‘ana mai o ka palapala. Na ka Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okae o ka HDOA e nānā i ka palapala ho‘opi‘i, ho‘omaopopo i ka māhele nona paha ka hewa, a e hō‘oia i ka makemake o ka mea ho‘opi‘i e ho‘omau.
- (10) I loko o kanakolu (30) lā o ka hō‘oia ‘ana i ka loa‘a o ka palapala ho‘opi‘i, e ho‘omaopopo aku ka HDOA i ka mea nāna ia ho‘opi‘i inā ua lawa ka ‘ike o ia palapala e ho‘omaka ai he ho‘okolo kūhelu e ka HDOA i ke kumu ho‘opi‘i. Inā pēlā, e ho‘omaopopo hou aku ka HDOA i ka mea ho‘opi‘i inā e ho‘okolokolo piha ka HDOA, a i ‘ole inā e hele aku ka mea ho‘opi‘i i kekahi ‘oihana ‘oko‘a aku no ka ho‘okolo ‘ana.
- (11) ‘A‘ole e ho‘omaka‘u, ‘ōlelo ho‘oweliweli aku, a ho‘okae aku ka HDOA i kekahi kanaka a hui paha me ka mana‘o e ho‘olalau i kekahi pono ma lalo o nā kānawai ho‘okae pekelala, a i ‘ole i kekahi kanaka no kona waiho ‘ana i palapala ho‘opi‘i a hō‘ike mana‘o ‘ana paha, a me kona komo ‘ana i kekahi ho‘okolo, ‘aha, a pēlā aku i pili i nā kānawai ho‘okae pekelala, a i ‘ole inā ua kū‘ē ia kanaka i kekahi ‘ano hana i pāpā ‘ia ma lalo o ia mau kānawai pekelala e pili ana i ho‘okae. ‘A‘ole e ho‘omaka‘u, ‘ōlelo ho‘oweliweli aku, a ho‘okae aku kekahi limahana o ka HDOA i kekahi kanaka a hui paha me ka mana‘o e ho‘olalau i kekahi pono ma lalo o nā kānawai ho‘okae pekelala, a i ‘ole i kekahi kanaka no kona waiho ‘ana i palapala ho‘opi‘i a hō‘ike mana‘o ‘ana paha, a me kona komo ‘ana i kekahi ho‘okolo, hō‘ike mana‘o, a pēlā aku i pili i nā kānawai ho‘okae pekelala, a i ‘ole inā ua kū‘ē ia kanaka i kekahi ‘ano hana i pāpā ‘ia ma lalo o ia mau kānawai. ‘A‘ole ho‘i e kāko‘o ‘ia ia ‘ano hana i ka HDOA. ‘O ka ‘imi mākaia kekahi mea i pāpā loa ‘ia ma lalo o kēia kulekele a me ke kānawai, a e hō‘ike koke ‘ia aku i ka Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okae o ka HDOA me ke ka‘ulua ‘ole.
- (12) No ke noi ‘ana i kōkua māhele ‘ōlelo a lawelawe kīnānā e ho‘opihapiha ai i ka palapala ho‘opi‘i, e kelepona aku i ke ke ke‘ena o ka Luna Ho‘okele o ka HDOA ma (808) 973-9560 a i ‘ole e leka uila aku iā: [hdoa.info@hawaii.gov](mailto:hdoa.info@hawaii.gov). E ‘ae mai i wā e ho‘olako aku ai ka HDOA i ia mau lawelawe ‘ana.
- (13) No nā ho‘opi‘i a ka po‘e limahana o ka ‘Oihana Mahi ‘Ai o ka Moku‘āina ‘o Hawai‘i, e kelepona aku i ke: Ke‘ena Limahana HDOA ma (808) 973-9481 a i ‘ole e leka uila aku iā: [hdoa.hr@hawaii.gov](mailto:hdoa.hr@hawaii.gov).

## II. KŌ KA MĀLAMA ‘ANA I KA HO‘OKOLO ‘ANA I NĀ HO‘OPI‘I NO KA HO‘OKAE ‘IA

- (1) Na ka HDOA e ho‘oholo inā he kūpono ke pane‘e ‘ia aku ka ho‘opi‘i i kekahi ‘oihana ‘oko‘a aku o waho i kōkua ma ka ho‘okolo ‘ana.

- (2) ‘O kō ka HDOA Ho‘olaukai Hihia Ho‘okae, he ho‘okahi haneli kanawalu (180) lā e ho‘okolo ai i ka ho‘opi‘i, koe inā ho‘oholo ‘ia he pohihihi loa a e pono ana kekahi wā hou a‘e. Inā ho‘olō‘ihi ‘ia ka wā ho‘okolo ma mua o ka ho‘opuka ‘ana i palapala ho‘okō, e ho‘omaopopo ‘ia ka mea ho‘opi‘i i ka nui lā e pono ai a pau ka ho‘okolo ‘ana.
- (3) Ma ka “Nānā Pono i nā Hō‘ike” e hō‘oia‘i‘o ‘ia ai nā ho‘opi‘i a ka po‘e limahana ‘ole no kona ho‘okae ‘ia. No ka ‘āhewa ‘ia, ma ia nānā pono ‘ana i nā hō‘ike, pono e ‘ike le‘a ‘ia he papaha nui (he 50% a ‘oi paha) ua hana hewa ka HDOA i kekahi hana ho‘okae.
- (4) Inā ua pono kekahi ‘ike hou a‘e e ho‘oholo ai i ka mana‘o ho‘oholo, e ho‘ohui paha ka Ho‘olaukai Hihia Ho‘okae o ka HDOA me ka/nā mea nāna ka ho‘opi‘i. He kanakolu (30) wale nō lā e pane ai a e ho‘ouna aku ai ka/nā mea ho‘opi‘i i kekahi ‘ike hou aku i noi ‘ia e ka Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okae o ka HDOA. Inā ‘a‘ole ho‘ohui ka/nā mea ho‘opi‘i me ka Ho‘olaukai Hihia Ho‘okae HDOA, a ‘a‘ole ho‘i ho‘ouna ‘ia nā ‘ike i noi ‘ia i loko o kanakolu (30) lā, hiki ke pani ‘ia ka ho‘okolo ‘ana i ia hihia ho‘okae e ka Ho‘olaukai Hihia Ho‘okae HDOA. Ua hiki ho‘i ke pani ‘ia ka ho‘okolo ‘ana i ia hihia ho‘okae inā ‘a‘ole makemake ka/nā mea ho‘opi‘i e ho‘omau aku.
- (5) Aia a pau ka ho‘okolo ‘ana, a laila e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao ‘elua no ka ‘ōlelo ho‘oholo. E kākau ‘ia he leka e hō‘ulu‘ulu ana i ka loa‘a o ka ho‘okolo ‘ana, a inā ua ‘a‘e ‘ia nō kō ka HDOA kulekele ho‘okae. Ke loa‘a ‘ole kekahi ‘ōlelo ho‘oholo, e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao ‘elua pēia a no ke pani ‘ia o ka ho‘okolo hihia. Inā ho‘oholo ‘ia ua ‘a‘e ‘ia nō ke kulekele, e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao ‘elua pēia, a e ho‘okū ‘ia ana ia mau hana ho‘okae. E ho‘omaopopo ‘ia ka mea ho‘opi‘i i ka hiki ‘ana iā ia ke ‘imi i kekahi ‘ano ala ‘oko‘a a‘e e loa‘a ai ka uku pāna‘i.
- (6) No ka mea ho‘opi‘i i hau‘oli ‘ole i ka ‘ōlelo ho‘oholo o kō ka HDOA Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okae, ua hiki ke waiho i palapala ho‘opi‘i me ke Komisina Pono Kiwila o Hawai‘i ma (808) 586-8636, a i ‘ole e ho‘ouna leka uila iā [DLIR.HCRC.INFOR@hawaii.gov](mailto:DLIR.HCRC.INFOR@hawaii.gov).

### III. KŌ KA HDOA KA‘INA HANA I KA HO‘OKOLO ‘ANA I NĀ HO‘OPI‘I NO KA HO‘OKAE ‘IA E NĀ LIMAHANA KŪMAU ‘OLE O KA HDOA

- (1) ‘O ka HDOA, e ho‘okolo ia i nā ho‘opi‘i i kona mau limahana kūmau ‘ole o waho (like me nā mea kūkā, limahana kūmau ‘ole o waho, a me nā pā‘oihana e kū‘ai ana i ka hua o kāna mau hana) o ka HDOA.

- (2) ‘O nā ho‘opi‘i ‘ana i ka HDOA nā limahana kūmau ‘ole o waho (like me nā mea kūkā, limahana kūmau ‘ole o waho, a me nā pā‘oihana e kū‘ai ana i ka hua o kāna mau hana), e noho luna ka HDOA ma ka ho‘okolo a me ka ho‘oholo i ka hihia.
- (3) E hahai ana ka HDOA i KŌ KA HDOA KA‘INA HANA NO KA HO‘OKOLO ‘ANA I NĀ HO‘OPI‘I NO KA HO‘OKAE ‘IA ma ka Māhele II.

#### IV. KE KA‘INA HANA NO KA HO‘OKOLO ‘ANA O KEKAHI ‘OIHANA O WAHO I NĀ HO‘OPI‘I NO KA HO‘OKAE ‘IA

- (1) Aia i ka HDOA ke koho o ka pane‘e aku i nā ho‘opi‘i i ka HDOA i kekahi ‘oihana o waho i kōkua ma ka ho‘okolo ‘ana i ka hihia. Inā kōkua kekahi ‘oihana o waho, aia nō ke kuleana o ka mālama ‘ana i ke ka‘ina hana ho‘opi‘i i ka HDOA.
- (2) Na ka Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okaeo ka HDOA e koho a ho‘omaopopo i kekahi ‘oihana o waho no ka ho‘opi‘i ‘ia o ka HDOA no kekahi kumuhana pili i ka ho‘okae ‘ia i loko o kanahikukūmālua (72) hola, ‘o ia ho‘i, he ‘ekolu (3) lā ma hope o ka loa‘a o ka palapala ho‘opi‘i. Na ka ‘oihana o waho e hahai ana i kō ka HDOA ka‘ina hana i ka ho‘opi‘i a me ka ho‘okolo ‘ana.
- (3) No nā ho‘opi‘i i waiho ‘ia i mua o ka HDOA a i pane‘e ‘ia aku a loa‘a i kekahi ‘oihana o waho, he ho‘okahi haneli kanawalu (180) lā kō ka HDOA e ho‘okolo ai i ka hihia, koe inā ho‘olō‘ihi ‘ia ka wā no ka pohihihi o ka hihia. Inā ho‘olō‘ihi ‘ia ka wā ho‘okolo ma mua o ka ho‘opuka ‘ana i palapala ho‘okō, e ho‘omaopopo leka ‘ia ka mea ho‘opi‘i e ka HDOA no ka nui lā e pono ai a pau ka ho‘okolo ‘ana.
- (4) Ma ka “Nānā Pono i nā Hō‘ike” e hō‘oia‘i‘o ‘ia ai nā ho‘opi‘i a ka po‘e limahana ‘ole no kona ho‘okae ‘ia. No ka ‘āhewa ‘ia, ma ia nānā pono ‘ana i nā hō‘ike, pono e ‘ike le‘a ‘ia he papaha nui (he 50% a ‘oi paha) ua hana hewa ka HDOA i kekahi hana ho‘okae.
- (5) Inā ua pono kekahi ‘ike hou a‘e e pa‘a ai ka mana‘o ho‘oholo, e ho‘ohui paha ka ‘oihana o waho me ka/nā mea nāna ka ho‘opi‘i. He kanakolu (30) wale nō lā e pane ai a e ho‘ouna aku ai ka/nā mea ho‘opi‘i i kekahi ‘ike hou aku i noi ‘ia e ka mea nāna e ho‘okolo ana i ka hihia. Inā ‘a‘ole ho‘ohui ka/nā mea ho‘opi‘i me ka mea nāna e ho‘okolo ana, a ‘a‘ole ho‘i i ho‘ouna ‘ia nā ‘ike i noi ‘ia i loko o kanakolu (30) lā, e ho‘omaopopo ana ka ‘oihana o waho i ka HDOA, a hiki ke pani ‘ia ka ho‘okolo ‘ana i ka hihia e ka HDOA. Ua hiki ho‘i ke pani ‘ia ka ho‘okolo ‘ana i ia hihia ho‘okae inā ‘a‘ole makemake ka/nā mea ho‘opi‘i e ho‘omau aku.
- (6) Aia a pau ka ho‘okolo ‘ana, ho‘opuka ‘ia he palapala hō‘ike, a ‘āpono ‘ia e ka HDOA, na ka HDOA e kākau he leka e hō‘ulu‘ulu ana i ka loa‘a o ka ho‘okolo ‘ana, a inā ua ‘a‘e ‘ia nō kō ka HDOA kulekele ho‘okae. Ke loa‘a ‘ole kekahi ‘ōlelo ho‘oholo, e

ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao o ka mea ho‘opi‘i, a e pani ‘ia ka ho‘okolo ‘ana i ka hihia. Inā ho‘oholo ‘ia ua ‘a‘e ‘ia ke kulekele, e ho‘omaopopo ‘ia nā ‘ao‘ao o ka mea ho‘opi‘i e ka HDOA, a e ho‘okū ‘ia ana ia mau hana ho‘okae. E ho‘omaopopo ‘ia ka mea ho‘opi‘i i ka hiki ‘ana iā ia ke ‘imi i kekahi ‘ano ala ‘oko‘a a‘e e loa‘a ai ka uku pāna‘i.

- (7) No ka mea ho‘opi‘i i ‘olu‘olu ‘ole i kō ka HDOA ‘ōlelo ho‘oholo, ua hiki ke waiho i palapala ho‘opi‘i me ke Komisina Pono Kiwila o Hawai‘i ma (808) 586-8636, a i ‘ole e ho‘ouna leka uila iā [DLIR.HCRC.INFOR@hawaii.gov](mailto:DLIR.HCRC.INFOR@hawaii.gov).

Pa‘a ka mana‘o o ka ‘Oihana Mahi ‘Ai o ka Moku‘āina o Hawai‘i e kōkua i ka po‘e ma ka lawelawe ‘ana iā lākou. No ke noi ‘ana i kōkua māhele a unuhi ‘ōlelo, a me nā lawelawe a kōkua keu o kēlā ‘ano kēia ‘ano, e kelepona aku i ke ke‘ena o ka Luna Ho‘okele o ka HDOA ma (808) 973-9560 a i ‘ole e leka uila aku iā [hdoa.info@hawaii.gov](mailto:hdoa.info@hawaii.gov). E ‘ae mai i wā e ho‘olako aku ai ka HDOA i ia mau lawelawe ‘ana.



Hawai'i Department of Agriculture  
 1428 S. King Street  
 Honolulu, Hawaii 96814  
 Kelepona: (808) 973-9560 • KELEPA'I: (808) 973-9418  
 Leka Uila: hdoa.titleVI@hawaii.gov

## Palapala Ho'opi'i no ka Ho'okae 'ia o ke Kanaka Limahana 'ole

<b>Māhele I:</b>		
Inoa o ka Mea Ho'opi'i (Inoa mua a Hope):		
Helu wahi noho:		
Kelepona (Hale):	Kelepona (Hana):	
Helu Leka Uila:		
Kōkua kīnānā?	Huapalapala nui <input type="checkbox"/>	'Aukiō <input type="checkbox"/>
	TDD <input type="checkbox"/>	Mea 'oko'a aku <input type="checkbox"/>
<b>Māhele II:</b>		
He 'elele kō ka mea ho'opi'i?	'Ae* <input type="checkbox"/>	'A'ole <input type="checkbox"/>
<i>*Inā "'ae"' 'oe i kēia nīnau, e palapala mai i ka 'ike e ho'ohui ai mākou me ia 'elele.</i>		
Inoa o ka 'elele (inoa mua a hope):		
Helu wahi noho:		
Kelepona (Hale):	Kelepona (Hana):	
Helu Leka Uila:		
E hō'oia i kou 'ae aku i ia 'elele e kū nou ma kēia hihia.	<input type="checkbox"/> 'Ae	<input type="checkbox"/> 'A'ole
<b>Māhele III:</b>		
Mana'o au ua ho'okae 'ia au no ko'u (e koho i nā mea pili i kou ho'okae 'ia):		
Lāhui <input type="checkbox"/>	'Ili <input type="checkbox"/>	Ka 'āina nona au <input type="checkbox"/>
Kēka <input type="checkbox"/>	Kūlana makahiki <input type="checkbox"/>	Kīnānā <input type="checkbox"/>
Mākaia <input type="checkbox"/>	Mea 'oko'a a'e <input type="checkbox"/>	_____
<b>Ka lā i mana'o ai 'oe ua ho'okae 'ia: (Mahina, Lā, Makahiki):</b> _____		
Ua aha 'ia 'oe a no ke aha ia mea he ho'okae? E wehewehe me ka mōakāka e like me ka mea hiki. Hō'ike mai i nā kānaka a pau i komo ma ia hihia. E hō'ike pū mai i ka inoa o ka/nā kānaka i ho'okae iā 'oe (inā maopopo) a pēia pū ka inoa o kekahi (mau) kanaka i 'ike maka i ia ho'okae 'ana. Inā 'a'ole lawa ka lumi, e pāku'i i kekahi pepa hou aku.		

**Māhele III (ho‘omau ‘ia):**

<b>Māhele IV:</b>		
E wehewehe pono ‘ia ka ‘eha ma muli o ia ho‘okae ‘ana. Inā ‘a‘ole lawa ka lumi, e kākau iā hope o kēia pepa a i ‘ole e pāku‘i i kekahi pepa hou aku.		
<b>Māhele V:</b>		
E hō‘ike mai i nā ‘ao‘ao a pau i pā i ia hana ho‘okae a i ‘ole i pā i ia hana ho‘okae paha.		
<b>Māhele VI:</b>		
Ua waiho mua ‘oe i palapala ho‘opi‘i i mua o kēia ‘oihana?	<input type="checkbox"/> ‘Ae	<input type="checkbox"/> ‘A‘ole
Inā ua ‘ae ‘oe, e hō‘ike mai no ia ho‘opi‘i mua āu.		



<b>Māhele VII:</b>
<p>Ua waiho ‘oe i kēia ho‘opi‘i i mua o kekahi ‘oihana Pekelala, Moku‘āina, Kūloko, a i ‘ole i mua o kekahi ‘Aha Ho‘okolokolo Pekelala a Moku‘āina paha?</p> <p><input type="checkbox"/> ‘Ae      <input type="checkbox"/> ‘A‘ole</p> <p>Inā ua ‘ae ‘oe, e hō‘ike mai i ka mea hea:</p> <p>‘Oihana pekelala:  ‘Aha Ho‘okolokolo Pekelala:  ‘Aha Ho‘okolokolo Moku‘āina:  ‘Oihana moku‘āina:  ‘Oihana kūloko:</p>
<p>Inā ua ‘ae ‘oe, e kākau mai i ka inoa a me ka ‘ike ho‘oka‘a‘ike o kekahi kanaka o ia ‘oihana/‘aha ho‘okolokolo i waiho ‘ia ai ka ho‘opi‘i.</p>
Inoa:
Kūlana:
‘Oihana:
Helu wahi noho:
Kelepona:
<b>Māhele VIII:</b>
Inoa o ka ‘oihana i ho‘opi‘i ‘ia:
Inoa o ke kanaka i ho‘opi‘i ‘ia:
Kūlana:
Wahi:
Helu kelepona (inā loa‘a):

Ua hiki iā ‘oe ke pāku‘i i kekahi palapala a i ‘ike hou aku āu e mana‘o nei ua pili i kāu ho‘opi‘i. Koi ‘ia kou pūlima a me ka hō‘ike i ka lā ma lalo nei.

\_\_\_\_\_

Pūlima o ka mea ho‘opi‘i

\_\_\_\_\_

Lā

E hele kino mai a e waiho i kēia palapala i ka helu wahi ma lalo nei, a i ‘ole e leka i kēia palapala i ka:

Hawai‘i Department of Agriculture  
1428 S. King Street, Honolulu, HI 96814

Ho‘olauka‘i Hihia Ho‘okae, (808) 973-9560, [hdoa.titlevi@hawaii.gov](mailto:hdoa.titlevi@hawaii.gov)

Ua loa‘a nō he palapala ho‘opi‘i ma ka pūnaewele i:

<http://hdoa.hawaii.gov/blog/main/discriminationcomplaints/>

No nā ho‘opi‘i a ka po‘e limahana o ka ‘Oihana Mahi ‘Ai o ka Moku‘āina o Hawai‘i, e kelepona aku i ke: Ke‘ena Limahana HDOA ma (808) 973-9481 a i ‘ole e leka uila aku iā: [hdoa.hr@hawaii.gov](mailto:hdoa.hr@hawaii.gov).

Pa‘a ka mana‘o o ka HDOA e kōkua i ka po‘e ma ka lawelawe ‘ana iā lākou. No ke noi ‘ana i kōkua māhele a unuhi ‘ōlelo, a me nā lawelawe a kōkua keu o kēlā ‘ano kēia ‘ano, e kelepona aku i ke ke‘ena o ka Luna Ho‘okele o ka HDOA ma (808) 973-9560 a i ‘ole e leka uila aku iā [hdoa.info@hawaii.gov](mailto:hdoa.info@hawaii.gov). E ‘ae mai i wā e ho‘olako aku ai ka HDOA i ia mau lawelawe ‘ana.